

Stádia demence – Část 1a

Andrea Price

Dobrý den. Jmenuji se Andrea Price. Pracuji jako lektorka ve Wickingově centru studií demence, a dnes jsme zde spolu s Fran. Budu mluvit o stádiích demence. Slyšela jsem, že se demence popisuje pomocí stádií. Mohla bys nám o tom říct něco více?

Prof. Fran McInerney

Jistě, díky, Andreo. Demence, jak víme, je progresivní neurodegenerativní porucha, což je trochu těžké vůbec vyslovit. Znamená to především, že demence je komplexní, a protože je progresivní, tak víme, že to, co bude člověk s demencí zažívat a jak se stav bude prezentovat, se bude během doby měnit. Takže se snažíme demenci porozumět, a jedním ze způsobů je rozdělit ji do stádií.

Andrea Price

OK. Takže existují zcela jasná přesně ohraničená stádia?

Prof. Fran McInerney

Ne, kdepak. Existuje řada teorií stádií demence. Stádia používáme v normálním životě, řekněme v životě bez demence. Když se zamyslíš, jak přemýšlíme o lidech v určitých bodech v jejich životě obecně, hovoříme o batolecím věku, dětství, dospívání, adolescenci, mladé dospělosti, středním věku, stáří. Jde o určitá zjednodušení k pochopení toho, kým v průběhu času jsme. A i když všichni tato stádia známe, nebo většina z nás, neznamená to, že někdo ve středním věku je úplně stejný jako každý jiný člověk ve středním věku, nebo že někdo ve středním věku nemůže procházet takzvaným druhým dětstvím anebo že někdo mladý nemůže být moudřejší, než je v jeho věku běžné. Jako na život v tomto směru pohlížíme i na demenci a stádia demence nejsou rigidní. Někdo v určitém stádiu nebude úplně stejný jako jiný člověk v témže stádiu, i když budou trpět stejnou nemocí. Stádia nám pomáhají zjednodušeně pochopit zásadní způsoby, jak nás demence během postupu času ovlivňuje. Zmínila jsem, že existuje více teorií stádií. Někdo říká, že stádií je sedm. Četla jsem i o devíti stádiích demence. Z důvodu jednoduchosti a použitelnosti pro pochopení demence používáme model o třech stádiích: první, druhé a třetí stádium.

Andrea Price

Dobře. Co se děje v prvním stádiu?

Prof. Fran McInerney

OK, tak si je projdeme. Prvnímu stádiu se také říká počínající či lehká demence. Na demenci není v žádném bodě v čase nic lehkého, ale obecně se to používá pro označení člověka v prvním stádiu rozvoje demence. Již jsme si zde v kurzu říkali o tom, že demence zasahuje člověka v různých doménách. Tomu věnujeme prostor jinde. V prvním stádiu jsme svědky velké změny v kognitivních schopnostech. To je časný znak demence. Kognicí myslím myšlení. Člověk může mít třeba poruchu paměti. Může mít narušenou schopnost úsudku. Může mít problémy naplánovat si, jak si připravit jídlo. Někdy můžete zaznamenat i změny v náladě. Člověk může být prchlivější, než býval, nebo zlostnější a vznětlivější, než býval. V tomto bodě člověk sám, pokud má zachován náhled, vidí, že se něco mění a sám vyhledá lékaře. Nebo to může být rodina, kdo pátrá po příčině a diagnóze, aby pochopili, proč se to děje.

Andrea Price

Ok. Takže něco není tak docela v pořádku.

Prof. Fran McInerney

Ne docela v pořádku, ale člověk ještě žije doma, může být ještě i zaměstnán, ale má čím dál větší problémy s věcmi, které mu dříve potíže nedělaly.

Andrea Price

OK.

Prof. Fran McInerney

Počátek druhého stádia klasicky – a musíme pamatovat, že ta stádia nejsou přesně ohraničená – není tam nějaká brána, moment, kdy se člověk jedno dne probudí a je ve stádiu dvě.

Andrea Price

Není to tak, že přeskočíš plot a vše ostatní je dál za ním.

Prof. Fran McInerney

Ne, ve zjednodušeném pohledu na progresivní povahu demence vidíme druhé stádium jako zvýraznění těch dřívějších příznaků. Takže člověk může mít více obtíží s pamětí nebo

hledáním slov anebo komunikací svých myšlenek a toho, jak chápou situaci. Mohou zakoušet více psychologických, psychiatrických nebo behaviorálních příznaků. Takže třeba v podstatě neudrží pozornost, anebo je ještě zřetelnější ta prchlivost, kterou jsem zmínila. Taky vidáme zhoršení poruchy úsudku či ztrátu náhledu. Takže můžeme vidět, jak někdo dělá něco úplně normálního, dává konvici na plotýnku, aby udělal čaj, ale nevšimne si, že je úplně vyvařená voda. Jejich smyslové vnímání, vnímání nebezpečí je omezené a jejich úsudek může být tak narušený, že si nemusí uvědomit, že je potřeba vypnout sporák nebo sundat konvici z plotýnky, takže v tomto bodě vyvstává otázka bezpečí. Může se stát, že člověk jde na procházku jako každý z nás, a jejich orientace a paměť, jak se dostat domů, jsou narušené natolik, že se ztratí. Netrefí domů a nemusí je ani napadnout, že by se mohli zeptat na cestu. To je klasický případ. Já teď schválně a svým způsobem neférově redukuji tato stádia na pár klíčových prvků. Ve třetím stádiu pak vidíme progresivní potíže ve sféře tělesného fungování.

Andrea Price

Ještě více než v druhém stádiu. To je hlavní rys třetího stádia.

Prof. Fran McInerney

Vskutku. Konvice nechaná na plotně, procházka jsou časté ve stádiu druhém, kterému někdy říkáme rozvinutá demence. Ale v druhém stádiu lidé bývají často dost aktivní. V této době rodiny často vyhledávají respitní péči nebo dokonce i institucionální péči a nějakou komunitní podporu. Většina lidí v Austrálii a vůbec v západním světě v druhém stádiu demence obvykle žije ještě doma ve své komunitě, ale potřebuje velkou podporu. Často jsou ještě fyzicky docela zdatní a mohou tedy představovat výzvu pro své blízní a staví je to do rizika utrpění nějaké újmy, úrazu. Ve třetím stádiu pak vidíme, jak demence zasahuje člověka globálně, dochází k narušení nervových impulzů, které řídí svaly. Vidíme tedy změny mobility, a změny ve fungování, takže člověk může potřebovat stále větší pomoc s jídlem, s hygienou. Zajisté v tomto bodě vidíme i další obtíže – s příjmem potravy, žvýkáním jídla, polykáním. Ve třetím stádiu, které se také nazývá stádiem pokročilé demence, vidáme u lidí ztrátu schopnosti kontinence (udržení moči, stolice, jejich samovolný odchod). Často jde o dvojitou inkontinenci, ne vždy, ale obvykle. Oproti druhému stádiu, kdy někdo může v rámci behaviorálních příznaků močit nebo se dokonce vyprazdňovat na veřejnosti, protože přišel o schopnost inhibice chování. Ve třetím stádiu již je kontrola natolik narušena, že se z toho stává mnohem globálnější tělesný syndrom.

Andrea Price

Takže záležitosti kontinence v druhém stádiu jsou spíše věcí kognice, ztráty náhledu, možná navigace v prostoru –

Prof. Fran McInerney

Přesně tak.

Andrea Price

Prostě člověk třeba nenajde toaletu. Potom ve stádiu třetím už jde o tělesný důsledek –

Prof. Fran McInerney

Mnohem zásadnější a celkovější dopad. Skutečně je to tak. Ve všech třech stádiích a příznacích vidíme, jak se mění jejich rozsah i intenzita v průběhu stádií od prvního po třetí.

Andrea Price

Dobrá. Zmínila jsi příjem potravy a polykání. To se týká lidí v pokročilém stádiu, kdy jsou lidé i více náchylní na hrudní infekce, zápalý plic.

Prof. Fran McInerney

Určitě. Ztráta mobility a porucha ovládnání svalů má mnoho dopadů včetně infekcí, kterým se budeme věnovat později v kurzu. Určitě jsou to věci, kterých bychom si měli být vědomi, předvídat je a reagovat na ně. S tím nám pomáhají právě ta stádia. Nejsou rigidní. Neplatí univerzálně, ale jsou takovým obecným indikátorem, ukazatelem potřeb, které lidé mohou v průběhu demence mít.

Andrea Price

Dobře. Děkuji, Fran.

Prof. Fran McInerney

Měj se hezky.

Shrnutí

- Stádia jsou zjednodušením, které nám usnadňuje pochopit, jaké důsledky má demence na člověka v průběhu onemocnění.
- Existuje několik teorií stádií demence. Z důvodů jednoduchosti a použitelnosti používáme přístup pomocí tří stádií: první, druhé a třetí stádium.

- První stádium (počínající demence) bývá doprovázeno významnými poruchami kognice a myšlení. To může zahrnovat poruchy či změny v paměti, úsudku, plánování, i v náladě a náhledu.
- Rodina nebo sám člověk s demencí obvykle vyhledávají lékaře kvůli diagnóze právě v počátečním stádiu.
- Druhé stádium (rozvinuté demence) se vyznačuje zvýrazněním příznaků stádia prvního a rozvojem příznaků dalších. Zhoršují se problémy s pamětí, komunikací, náladou, náhledem, orientací, vnímáním, úsudkem, rozvíjí se psychologické a behaviorální příznaky, všechny jsou zřetelnější v druhém stádiu.
- Třetí stádium (pokročilé demence) se vyznačuje progresivním zhoršováním nervových impulzů řídících činnost svalů. To ovlivňuje mobilitu, kousání a polykání, kontinenci (udržení moči a stolice) a další tělesné funkce. Člověk bude v tomto stádiu demence potřebovat progresivní asistenci, nápomoc, se všemi aktivitami denního života.
- Během třetího stádia je člověk stále náchylnější k infekcím, které vyplývají z potíží s polykáním, imobilitou a/nebo inkontinencí.